

**R. P. Francisci Svarez Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Connimbricensi Academia
Sacrarum Litterarum primarii Professoris Opvs, De Virtute
Et Statu Religionis**

Qvo Quid Contineatur, Index proximus indicabit

De Obligationibus Religiosorum ex Regula, Prælatione & subiectione
regulari prouenientibus, De varietate Religionum tam in genere, quàm in
specie, De Religione Societatis Iesv in particulari

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1626

VI. An ad externos scholasticos erudiendos conuenientibus mediis utatur
Societas Iesv.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93501](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93501)

bus magis proficiant; nam omnia tempus habent; & quadam ministeria, quadam ætatem, & conditiones requirunt, quædam verò alias; & tota hæc varietas in corpore religionis inueniri potest, si cum dexterritate, & prouidentia gubernetur. quod quidem non negamus esse difficile, ac laboriosum, inde tamen speramus meritum augeri. Vnde per se loquendo, hic labor, & sollicitudo non potest impedire substantialis perfectionis augmentum; tum quia est opus insignis charitatis, & ex obedientia susceptum ipsam charitatem multum auget, ac perficit; tum etiam, quia sperandum est ratione talis status, & totius religionis ad hoc munus, inter alia instituta, non sine speciali Dei prouidentia, & approbatione; sperandum inquam est non futurum peculiare auxilium Dei ad illud munus, imò cum magno etiam profectu efficiendum. Quapropter si quid est periculi, eadem diuina gratia, & superiorum vigilantia, & aliis operibus religionis, & iis præsertim, quæ ad vitam contemplatiuam pertinent, superari cum tale periculum non sit per se coniunctum huic ministerio, sed sit valde accidentarium, & extrinsecum; vixque possint cogitari actiones humanæ, in quibus similia, vel maiora pericula inueniri non possint.

XIII.

Tandem quod hoc tempore, & in hac religione medium hoc (quidquid sit de religionibus aliis temporibus) fuerit valde opportunum Ecclesiæ, & non sine peculiari Dei prouidentia inuentum, intelligit facile, qui animaduertat, quæ lib. 1. diximus, de institutione Societatis: namque rationes omnes & circumstantiæ, quas ibi obseruabimus circa institutionem Societatis ad ministeria proximorum, ad hoc peculiare ministerium applicari possunt, & experientia, quam diximus, institutum ipsum comprobasse, non minus approbat; & confirmat hoc ministerium. Re enim vera incredibilis est fructus, qui ex illo redundauit; in Prouinciis siquidem Catholicorum, ubi fides illæsa conseruatur, non solum puerorum, sed etiam omnium statum mores per hoc medium reformati sunt. nam ex his pueris, & plures religiosi, & boni clerici, & iusti gubernatores Reipublicæ prodierunt. Cum enim à tenera ætate Dei timorem concipiant, & diuinis rebus, ac sermonibus assueant, semper odorem illum retinent, generatim loquendo, iuxta sententiam Sapientis Prouerb. 22. *Adolescent iuxta viam suam etiam cum senex sit, non recedet ab ea.* In religionibus autem hæresis labe infectis per hanc puerorum educationem, non solum filij, sed etiam parentes sæpe ab hæresi præseruati sunt, & ab illa interdum ad fidem reuocati. Sicut enim legimus Principes, & alios hæresum patronos ad eas dissimandas, & propagandas, procurasse, vt pueri statim ab initio cum ipsis literarum principiis errores biberent, vt de Maxentio refert Eusebius lib. 9. historia. cap. 5. & Theodorus presbyter in Hægoge, seu expositione vnionis duarum naturarum in Christo, statim initio de sectatoribus Eutychis, & Dioscori refert tanta pertinacia Ecclesiam oppugnasse, vt quos haberent puerulos necdum compotes plani eloquij exaceruerent, atque persuaderent inducendum, quo possint, & audire & discere, quæ pro suo dogmate tuendo afferbant, quos nostro etiam ætate Lutheranos imitari audiuius: scribunt enim carmina, & elegantes orationes contra Pontificem, & Ecclesiam catholicam, vt pueri eas legentes eorum spiritum hauriant, & summam diligentiam adhibent, vt Magistri puerorum suis erroribus infecti, & ad eos affecti sint. Et in Concilio Colonienfi sub Adolpho p. 1. cap. 1. refertur sectarios magistris inihiare scholarum, & operam suam institu-

Fructus educationis puerorum inter catholicos.

Item inter hæreticos.

Theodorus in tom. 1. Biblioth. Patrum.

de iuuentuti passim venditare, vt venena sua venæ iuuentuti infillunt; de Diuo etiam Petro martyre ex S. Dominici familia, scribitur Patrem Patrumque hæreticos contendisse (sed tamen frustra) vt ab schola remoueretur, ubi cum ceteris pueris fidei nostræ rudimenta didicerat; esset ergo absurdum, & insolens (vt ait Theodorus supra) si hæretici pro tuendo mendacio puerorum animos præoccupare studeant, & Ecclesia pro veritate & animarum salute defendenda in eo negotio negligens inueniretur; propter hanc ergo præcipue causam existimo tali tempore Deum exaltasse Ignatium, eique hanc mentem, & consilium abque aliarum religionum urgente exemplo dedisse, illudque sui vicarij auctoritate, & multis effectibus, ac suæ gratiæ ostensionibus comprobasse. Quibus tandem accedit grauissimum Cardinalium testimonium; nam in congregatione in qua ad dubia circa Concilium Trid. respondent, in quadam responsione 231. circa decretum Concilij Trid. sess. 23. c. 18. de reformatione, addiderunt, quærendos esse magistros Grammaticæ & Musicæ eruditos, qui in seminaris pueros instituant, quorum (ait Congregatio) si reperiantur I. suite ceterum an epouendi sunt. Atque ita satisfactum est tribus rationibus dubitandi in num. 6. positis.

Addam in fine huius capitis vsque ad eod. cordi fuisse D. P. N. Ignatio hæc educationem puerorum, vt non putauerit indignum, vel alienum à nostro instituto, etiam illorum curam suscipere, qui sub aliquo Magistro legere addiscunt, aut scribere, cum debito tamen moderamine. Vnde in 4. p. Constit. c. 12. in fine vltimæ declarationis sic dicitur, *In legendo, scribendo, & scribendo alios instituere, opus etiam charitatis est; si personarum numerus Societati suppetat, vt omni no vacare possit propter earum tantam penuriam, hoc ordinari decere non constitimus.* Itaque opus quidem ipsum esse, charitatis est, & susceptum propter prædictum finem, scilicet vt pueri cum ipsis primis literis, nihil aliud quam honestatem, & religionem addiscant, esset reuera magnum, & religiosum obsequium Dei, non tamen nisi raro suscipitur, & propter grauem aliquam causam, & communem necessitatem, ne tot muneribus nimium religio oneretur. Potestque moralis ratio adiungi, nam vtilitas, quæ ex illo magisterio resultat, magis remota est à literariis disciplinis, minusque ab illa pendent altiores scientiæ, quam à Grammatica, vel aliis artibus liberalibus, & ex hac parte minus coniuncta est cum Collegiorum instituto, facileque inter seculares inueniuntur, qui exacte artem illam doceant, quæ magis etiam ad mechanicas accedit, quam ad liberales, & ideo frequentius per laicos, quam per clericos tradi solet, & alioquin ætas puerorum pro illo statu, regulariter loquendo, nimis tenera & imbecilla esse solet ad morum instructionem accipiendam, & ideo minus necessarium illis est nostrum ministerium: nam quod in hoc ministerio iis parulis fuerit opportunum, suppleri potest externarum scholas interdum adeundo, & in doctrina Christiana, & bonis moribus pro illorum capacitate pueros instruendo, quam curam tanquam sibi propriam, ubi commodè fieri potest, Societas non prætermittit.

CAPVT VI.

Virum ad externorum scholarum institutionem conuenientibus medijs Societas utatur.

Deo in hac institutione intenduntur: profectus videlicet in doctrina, & in moribus, quæ dupliciter ita comparantur, vt licet doctrina sit quasi materia nostra propria

propria huius ministerij, & effectus proximus Collegiorum, finis tamen præcipuus sit honestas morum. Quæ duo obseruare licet in Concilio Tridentino sess. 23. c. 18. quod est de seminaris puerorum, & eorum institutione, ubi media ad vtrumque effectum consequenda præscribit: merito ergo in constitutionibus Societatis idem circa has scholas secularium prouisum est, & integro libro authoritate eiusdem Societatis postea edito, & inscripto, Ratio institutionis studiorum, disertissime inculcatum.

Prima assertio de medijs ad virtut. in promouendam.

II. Primò ergo dicendum est, sufficienter ac conuenienter in his Collegijs esse prouisum de medijs, quibus iuuentus in virtute conseruetur, ac promoueat. Hoc faciliè patebit breuiter hæc media enumerando. Primum, quoniam conscientia pura sedes est sapientiæ, statuitur, vt frequens confessio peccatorum fiat, saltem singulis mensibus 4. p. Constit. c. 7. §. 2. Curatur, (dicitur ibi) quoad eius fieri poterit, vt singulis mensibus ad sacramentum confessionis accedant. Et cap. 16. Diligenter curatur, vt qui literas discunt gratia ad vniuersitates Societatis se conferunt, simul cum illis bonos, ac Christianos dignos addiscant, ad quod multum iuuent, si omnes singuli saltem mensibus semel ad confessionem sacramentum accedant. Hoc medium probauit Concilium Tridentinum dicto cap. 18. ubi de his, qui educantur in seminaris, dixit, saltem singulis mensibus confiteantur peccata. Et in vtroque loco ponderanda est particula saltem, per illam enim insinuat, melius esse, frequentius confiteri, & ita esse consulendum, quamuis non exigendum, aut pro regula statuendum, præsertim pro iunioribus secularibus. Et ob eandem fortasse causam, nihil de vsu Eucharistiæ pro his scholaribus externis, sicut pro nostris scholaribus, statuitur, tacite verò intelligitur id, quod Concilium expressius declarauit, dicens, & iuxta confessoris iudicium sumant corpus Domini nostri Iesu Christi: quod facilius in seminaris seruari potest, & quod in eis sub feueriori disciplina Ecclesiastica iuuenes continentur.

III. Secundò post vsum sacramentorum præcipitur quotidianus Dei cultus, & quia hic maximus est in sacrificio Missæ, ideo in eisdem locis constitutioni dicitur vt Scholastici quotidie Missam audiant: quod etiam de seminaris expressit Concilium Tridentinum citato loco. In Concilio autem Lateran. sub Leone X. sess. 9. sub titulo, de reformatione Curia, non solum dicitur, vt ad Missas, sed etiam vt ad Vesperas, diuinæ officia audienda impellantur. Sed id intelligendum est cum distributione accommodata, non enim inducendi sunt, vt quotidie his officiis assistant, id enim quamuis aliis sanctum, & bonum, illi arati esset nimis onerosum, & studiorum opus impediret, & ideo Concilium Tridentinum de his qui educantur in seminaris solum dixit in diebus festis debere in Ecclesia cathedrali, pro opportunitate loci inferuire: ita ergo intelligendum est Concilium Lateran. de diebus festiuis: nam de illis specialiter loquitur, si contextus attentè inspicatur. In illis autem ad Missas audiendas omnino cogendi sunt, si oportuerit, ad alia verò diuina officia tantum inuitandi, & suauiter inducendi, præsertim verò ad prædicationes, & sermones audiendos, vt dicitur in prædicto Concilio Lateran. Inde in dicto c. 16. 4. p. constit. dicitur, Concionem singulis diebus festis, cum ea si 12. audiant, & præceptoribus iniungitur, vt vniuersique ad suis discipulis hoc seruari procuret.

IV. Tercio, quia generales conciones, quæ pro toto populo sunt, minus accommodatæ puerorum causa Franc. Suar. de statu relig. Tom. I. V.

ptui atque adeò minùs viles esse possunt: ideo præceptoribus Societatis cura instruendi, & exhortandi ad virtutem suos discipulos variis modis commendatur. Quod est sacris canonibus valde consentaneum. Nam in dicto Concilio Lateran. inter alia sic dicitur, Magistri scholarum, & præceptores pueros suos, siue adolescentes, non solum in Grammatica & Rhetorica, ac ceteris huiusmodi instruere debeant, verum etiam docere sentiantur ea, quæ ad religionem pertinent: vt sunt præcepta diuina, articuli fidei, sacri hymni & Psalmi & Sanctorum vitæ, &c. Sic ergo in prædict. cap. 7. 4. p. constit. §. 2. generatim dicitur, curandum esse vt scholastici, in his, quæ ad doctrinam Christianam pertinent, bene instituantur: & in cap. 16. §. 2. in particulari ordinatur, vt semel in hebdomada prælegatur pueris Christiana doctrina, & vt ipsi eam addiscant ac recitent: & in §. 3. additur vt singulis etiam hebdomadis aliqua declamatio fiat, per quam omnes ad augmentum virtutis excitentur. Et §. 4. commendatur præceptoribus, vt inter legendum cum se occasio obtulerit, ad obsequium, & amorem Dei, ac virtutum discipulos moueant: quod etiam in priuatis Collegijs oportune facere debent.

Quartò optima est consuetudo in initio scholarum, seu lectionum publicè orationem præmittere: sicut de Thoma Aquinate legimus, nunquam se lectioni, vel scriptioni dedisse, nisi præmissa oratione. Hanc ergo consuetudinem in nostris scholis quantum fieri possit, seruandam esse in dicto §. 4. præcipitur. Docendi autem sunt pueri, vt in ea breui oratione duo efficiant, vnum est vt omnia sua studia, & in particulari tempus illud, & actionem in Deum referant. Quod documentum insinuat Basilius, quantum ad rectitudinem intentionis in reg. 292. ex breuioribus, & Boetius lib. de disciplina scholarum cap. 6. latius Dionysius Carthus. lib. de doctrina scholarum art. 20. Aliud est vt assueant ad Deo postulare gratiam ad proficiendum in studiis. Quod ad omnes alias vitæ actiones illis valde vtile esse poterit.

Quintò specialiter cauetur in constit. 4. p. c. 14. §. 2. vt præceptores abstineant ab eis libris iuuenturi prælegendis, in quibus sit aliquid, quod bonis moribus nocere queat. Quod fere eisdem verbis dixit Concilium Lateran. supra: Nihil (ait) contra bonos mores aut quod ad impietatem inducat, eos docere possint. Alia etiam Concilia, quæ de hac puerorum eruditione aliquid statuerunt, ab his libris, qui obscenas fabulas, & comedias continent, abstinere iubent, vt videre licet in Concilio Colonienfi sub Adolpho 1. p. c. 3. Inter si (inquit inter alia) vt tantum casti, pii, & religioni orthodoxæ consentientes auctores prælegantur. Quod iudicium non vult esse penes omnes, & ideo statuit, vt nullus liber prælegatur iuuenturi, nisi ad hoc examinatus sit, & admissus à Decano artium Catholice vniuersitatis. Idem præcepit Concilium Mediolanense I. sub Carolo Borromæo p. 1. c. de ludimagistris: Non solum (inquit) libros indigne S. D. N. P. IV. auctoritate edicto nominatim reiectos pueris non interpretentur, aut ab illis legi permittantur, sed neque etiam alios, quibus obscena & turpia continentur: quod etiam in regula 7. Catalogi Rom. cautum est: similia videri possunt in Synodo Augustensi cap. 26. & in Synodo Moguntina sub Sebastiano c. 36. refertur etiam Synodus Valentina, sub Martino Ayala sess. 1. quæ non habetur in tomis Conciliorum.

Ratio clara est, quia sub specie eloquentiæ & dulcedine Latinae linguæ, & per oblectamenta fabularum prauas cogitationes immittunt, & mores inhonestos docent, imò mentem excitant ad incentiua libidinum: vt Ildorus dixit lib. 3. de summo bono c. 13. & refertur in cap. ideo prohibetur. 37. d. Vnde rectè Origenes hom. 2. in Hierem. huiusmodi libros comparat

1. Medium institutio doctrina Christiana, ac exhortationes priuatae, &c.

V. 4. Medium oratio in schola in initio,

VI. 5. Medium ne prælegantur libri bonis moribus nocivi, quod suadet Concil.

VII. Item ratio, ne ex patribus.

IX. Secundò dicendum est, non minori prudentia definita esse ac statuta in Societate necessaria media, quæ ad scholasticorum, & puerorum eruditionem opportuna esse possunt : & in praxi seruantur. Hoc posterius experientia constare potest, cū enim

Tertium medium est illud generale, & in omni
Republ. ad mores, & artes promouendas, & vici-
compensanda maxime necessarium, premium, scilicet,
& poena, quæ in vnaquaque actione vel per-
sonarum genere debet esse illis proportionata. Ver-
ne ergo magna dextericite, prudentia, & religio-
ne in scholis Societatis obseruatur. Et quidem quon-
iam ad poenam statutum est vt correctio sufficiens non
debet, pro qualitate, & capacitate scholarium, si-
tamen corporaliter adhibenda sit, propter reli-
giosam decentiam, ac molestationem, non per ipsos

Traclatur
eiam fuit
in congreg.
decret 35.

præceptores, sed per ministrum aliquem, seu correctorem ad id muneris deputatum executioni mandanda est. ita habetur p. 4. Constit. c. 7. §. 2. & cap. 16. §. 5. ubi etiam additur, si hæc correctio non sufficiat & periculum sit, ut scholaris aliis noceat, cum ipse parum proficiat, expellendum esse ab studio eum, qui incorrigibilis est. Et in Declaratione additur, si ad exemplum, & timorem aliorum, propter scandalum præstitum maior aliqua poena necessaria fuerit Rectoris prudentia procurandam esse, quauis (dicitur ibi) quoad c. 5. si. vi. potuerit, in p. 1. a. lenius, p. 2. & charitate cum omnibus conseruata sit agendum. Atque hoc genus institutionis videtur in huius Basilius in reg. 292. ex breuioribus supra iam citatis, dum ait, pueros ea conditione esse admittendos, ut a religiosis instituantur, ut qui eos adducunt, intelligant eos esse erudiendos in disciplina, & correctione Domini. Ex quo sumptis videtur Carthus. opus. citato de eruditione puerorum, artic. 24. ad finem, in scholis edictum proponendum esse, ut nullus ad eas frequentandas admittatur, nisi prius consentiat magistrorum disciplinæ ac correctioni acquiescere, imò & in præcipuis scholis statutum est, ut non nisi data prius fide de obediendo Rectori in Scholasticorum album quispian describatur.

XIII. De præmio nihil inuenio expressè in constitutionibus decretum: quod ideo fortasse accidit, quia de correctione oportuit expressè prohibere: ne executio per nostros fieret, & consequenter peculiare officium pro nostris vniuersitatibus institueretur ad eum finem. At verò de præmio nihil huiusmodi statuere necessarium erat: nam, ut dixit Philo Iudæus lib. de Abraham: Sic viro Principi agendum est, ut si quis egerit coactione, hunc alii puniendum tradat. Ceterum cum præmia reddenda sunt, id per se ipsum faciat. Igitur

Vide Xenophonem in Hierone.

tur de præmiis nihil statuere necessarium fuit, sed ex generali ratione prouidentia illa supponere: modum autem & usum eorum prudentia gubernatorum relinquere. Nihilominus in i. Congregatione generali can. 119. hoc amplius declaratum est his verbis: Proponi & dari possunt munuscula quadam, quæ præmia vocantur Scholasticis externis, ut ea ratione inflammentur ad studia literarum. Et additur, ut in eis seruetur modus honestus & religiosus: quod denique medium in lib. de Ratione studiorum sæpius commendatur. Quin etiam Basilius de re simili agens, reg. 15. ex futurioribus: profuerit inquit, illis, si proponantur præmia ne uerba, cum rebus, tum etiam verborum: siquidem sunt hæc ratione, ut quæ volumus, ea facilius & iucundius sint percepturi. Atque in hunc finem Scholasticis iis, qui in hoc nostro Conimbricensi, & insigni Collegio erudiantur: tum etiam vniuersis seorsum, qui de Latina lingua, Græca, Hebræaque soluta ac ligata oratione decertare volunt, in singulos annos centum aureorum libri apprimè concinnati, superioris Academiæ expensis, in præmia proponuntur. Quia verò honos alit artes, maximèque solet studentes mouere, & quia alia præmia temporalia non semper possunt ad manum haberi: ideo hoc genere præmij pro captu actionum, & personarum, ut solent præceptores nostri, consignatis aliquibus locis, aut signis honoris, quibus pueri ad quandam æmulationem, & maiorem diligentiam excitentur. Et ob eandem causam pro maioribus viris, & grauioribus studiis, non defunt in nostris vniuersitatibus honorifici gradus literarij, iuxta cap. 15. 4. p. constit. His ergo modis studentium profectus in virtute, & literis in vniuersitatibus & collegijs Societatis quoad fieri potest procuratur, & cum diuino adiutorio, ut effectus ipsi satis ostendunt, comparatur.

Conclusio capituli.

